

HET KATHOLIEKE INTERMEZZO IN DE GROTE OF SINT-MICHAELSKERK TE ZWOLLE (1672-1674)

(door Peter L. Goutbeek, Haarlem 2016)

Toen in 1672 de Noordelijke Nederlanden van alle kanten belaagd werden door vijandelijke troepen heette dit een *Rampjaar* te zijn. Maar niet iedereen zal er zo over gedacht hebben. Pastoor Arnold Waeijer (1606-1692) beleefde juist toen misschien wel *his finest moment* omdat de Grote of Sint-Michaëlskerk van Zwolle weer beschikbaar kwam voor de katholieke eredienst. Hij en zijn medestanders togen welgemoed aan de slag om deze kerk van binnen weer een katholiek aanzien te geven. In 1674 was het uit met de pret. De katholieken moesten de kerk weer ontruimen. Waeijer heeft in die jaren een boekhouding bijgehouden van de inkomsten en uitgaven.¹ Naast inkomsten uit aalmoezen (462 gulden) zijn er nog allerlei andere korte overzichten en briefjes (losse trouw- en doopnotities etc.), die minder interessant leken om te transcriberen. Allerlei werklieden hebben (meestal summiere) rekeningen ingediend. Van hen zijn de daarop voorkomende handtekeningen weergegeven, aangevuld met enkele persoonlijke gegevens. De belangrijkste bron van inkomsten was die van begrafenissen (*Het ontfanck van het luijden der clocken*). Uit dit potje werden de meeste uitgaven bekostigd. Waeijer had ook twee neven (*cousyns*). De ene, Marcelis Vermeer, was verantwoordelijk voor de storting van enkele relevante sommen geld in een ander potje, waar geen uitgaven tegenover geboekt zijn. Dit en het feit dat uit de ingediende rekeningen blijkt dat deze niet volledig uit de begrafenisopbrengsten zijn betaald, maar op een andere manier, bewijst dat de boekhouding niet (meer) volledig is.

Waeijers andere neef was Egbertus Goltbeek. Deze schilder, die naast zijn eigen werkzaamheden kennelijk ook leiding gaf aan een kistemaker en twee houtsnijders (*beelthouwers*) heeft enkele zeer gedetailleerde rekeningen ingediend, die niet alleen voor kunsthistorici maar ook voor anderen aardige informatie zouden kunnen bevatten. Naast de materiaalkosten bijvoorbeeld rekende hij als volleerd vakman voor een dag werk slechts één gulden. Ter vergelijking: de leidekker Albert Belt rekende voor zichzelf 18 stuivers per dag, voor zijn knecht 12 stuivers. Het zegt iets over de lonen van die tijd. Bij de begrafenissen komt een zekere Andries Koets voor. Deze schilder vervaardigde in 1658 voor Waeijer een kopie van het originele uit 1569 stammende schilderij van Thomas a Kempis op de Agnietenberg. Waeijer had zichzelf in 1654 op dat schilderij laten inschilderen. Waarom gaf hij in 1658 de opdracht aan Koets? Was deze zijn “vaste” schilder van religieuze afbeeldingen? En had Koets als zodanig ook de inschildering van 1654 op zijn geweten? Als Koets al alle schilderopdrachten voor Waeijer deed, dan heeft hij vanaf 8 juli 1672 misschien ook meegewerkt aan de herinrichting van de kerk. Hij zou om gezondheidsredenen (hij overleed in maart 1673) in november 1672 opgevolgd kunnen zijn door Goltbeek. Diens rekeningen volgen hierna op het eind. Hoe je het ook wendt of keert: Goltbeek zou enkel op grond van de overgeleverde stukken te weinig uitbetaald hebben gekregen (zie de in kleur toegevoegde eindberekening). En hij was niet de enige. Toch beweren alle indieners van rekeningen “volledig” voldaan te zijn.

Hierna volgt de transcriptie van *Het ontfanck van het luijden der clocken*, aangevuld met twee andere stukken. Waeijer hield een kladboekhouding bij waarin soms details staan die hij wegliefte in de “nette” versie. Ook had hij een apart overzicht van de uitgaven aan Goltbeek. Daarin stonden ook privé-zaken zoals de betaling van 1 gulden en 16 stuivers voor een door Goltbeek mogelijk uit Vollenhove meegebrachte portie van 12 pond stokvis. De overige (zakelijke) uitgaven werden later in de kladboekhouding tussengevoegd, waarna alles in het net werd overgeschreven. In de transcriptie zijn tussen rechte haken toevoegingen gezet, in zwart als het verduidelijkingen betreft, in kleur als het gegevens uit andere bronnen betreft.

¹ HCO toegang 700 –Stadsbestuur Zwolle, inv.nr. 9807.

BOEKHOUDING (GEDEELTELIJK) VAN ARNOLDUS WAEIJER 1672-1674

Ao 1672		Het ontfanck van het luiden der Clocken in S. Michiels Kercke Mitsgaders van de Gravens, ende Wapens		
		[guldens:	stuivers:	penningen:]
Julii 8	over borgemr. Hemert	14	0	0
16	over Berentien van Rees	14	0	0
27	over jr. Knopperts kint	4	4	0
April[!] 10	over Pot	2	16	0
[= Aug.] 21	over Merws weduwe	12	12	0
	van 't wapen	28	0	0
26	over Jan [Backer] van Campen	1	16	0
31	over de griffier Roelinck	19	12	0
Sept. 3	over de weduwe [Elsb.] Hessen	5	12	0
	over Molkenboers kint	5	12	0
4	over Van Oort	5	12	0
5	over Sluijter	2	9	0
	item van een ander	2	16	0
7	over een backer by Dieserpoorte	2	16	0
9	over een schipper	2	16	0
10	over borgemr. Nieuландt	14	0	0
11	over Geesien Gerrijts	5	12	0
12	over een brouwer <i>[in de Wel]</i>	2	16	0
17	over een h(?)anse-maecker	2	16	0
	over een kint	2	16	0
Octob. 1	over een schipper	5	12	0
	over borgemr. Diedem, wapen, etc.	47	6	6
	item over andere	8	8	0
4	over een cleermaecker	2	16	0
	over een bleijcker	5	12	0
7	over Strabben kint	4	18	0
	over Mensinck, ende een ander	11	4	0
8	over Heiltien Hiddincks	2	16	0
9	over Jan Backer, ende Derckien Roel.	5	12	0
10	item van een ander	5	11	0
11	over Claes Kiers vrouwe	7	0	0
13	item van een ander	7	6	0
	over een kint	2	16	0
16	over Arent Smit	5	12	0
	over Brouwers kint	7	0	0
17	over de vrouwe <i>[Barb.]</i> in't Vliegende P <i>[eertjen]</i> :	7	0	0
		289	2	6
31	over verscheyden	26	12	0
Novemb.5	item, over verscheyden	40	12	0
	item	13	12	0
8	over N.	5	8	0
10	item	8	4	0
29	over Kotgies	14	0	0
Decemb.8	over verscheyden	14	3	8

12	over borgemr. Voet, Stuyve, [<i>Clop., Tromp</i>] etc.	25	4	0
15	over verscheyden	22	6	0
21	over secr. Buys	11	4	0
26	over verscheyden	25	4	0
29	item	19	12	0
Ao. 1673				
Jan. 3	item	12	4	0
4	over Heijltien	2	16	0
9	over N.	8	8	0
12	over Vermeers kinderen	19	17	0
13	item een kind	1	8	0
17	over Berent Gijsberts vrouwe	12	12	0
20	over verscheyden	17	5	0
23	over borgemr. Wyers vrouwe	19	12	0
28	over N.	19	6	0
30	over verscheyden	22	5	0
Febr. 4	over N.	2	16	0
6	over N.	5	12	0
9	over N.	5	12	0
13	over N.	9	16	0
17	over N.	14	0	0
18	over N.	8	8	0
21	over vrouw Diedems moeder	46	3	0
Mart. 8	over N.	2	16	0
14	over hopman [<i>Derck</i>] Jurinck 7 k:gl., gecort voor geleverde nagelen aen de kercke, volgens quitantie drie gl., ses stuyvers, ontfangen	3	14	0
16	over borgemr. Kruls vrouwe	5	12	0
	over Andries Koets [<i>kunstschilder uit Haarlem</i>]	5	12	0
21	over borgemr. Schimelpenninck	18	4	0
26	over een dootgesteken voerman	1	18	0
		780	19	14
April 3	over N.	5	12	0
8	item	2	16	0
28	over Lingen	15	8	0
	over vrouwe Jellen [Jelys]	9	16	0
Majj 26	over N.	2	16	0
29	item	5	12	0
Julii 18	item	2	8	0
19		5	12	0
24		2	16	0
26		5	12	0
Aug. 2		14	0	0
13		9	16	0
18		7	0	0
Sept. 9	over een smit	2	16	0
16	over majoor Sonsbeeck	5	12	0
26	over Anna es moeder	2	16	0
29	over joffr. Van Dotecum	7	14	0

Oct. 2	over Telman	2	16	0
8	over borgemr. Bruijns	20	9	8
14	over Jan Vos	2	16	0
17	over Jacob Backers sone	1	8	0
18	over Borgel:	5	12	0
24	over juffer Van Roe[r]munde	8	8	0
Novemb.2	over Dueren	2	16	0
8	over Bertiens	7	0	0
13	over Meenens vrouwe	2	16	0
22	over Peter Koets	2	16	0
	een half aem wyns van 't wynhuys			
25	over gr. Croms	2	16	0
Decem.2	over Eyckelboom	5	12	0
13	over een backers vrouwe	2	16	0
	item, over twee anderen	6	13	0
28	over borgemr. Hoefslachs kint	3	17	0
[Ao. 1674]				
Jan. 2	over borgemr. Knoppert	9	11	8
	over hopman Oculi	2	16	0
12	over den oversten lieut: Vrijdach	2	16	0
		982	16	14
Ao. 1674				
Jan. 17	over 't luyden van Anna Jans	5	12	0
20	van de predicant van Roveen	5	12	0
21	over de weert uijt de Munster	2	16	0
	een half aem wyns van 't wynhuijs			
Feb. 24	over 't luyden van Rousen kint	2	16	0
Mart. 5	over 't luyden van Hulsebosch	7	0	0
31	over een borgemr. van Steenwijck	2	16	0
April 4	over een backers vrouwe	5	12	0
5	over drie, als vrouw Ten Velde, Hulsebosch, ende een ymiker	8	8	0
	een ancker wyns van 't wynhuys			
14	van een kint	1	8	0
		ontfanck	1024	16
				14

Uijtgabe, op het ontfanck der Clocken, etc.

Ao 1672

Julii 9	betaelt hier van een half vat			
	bier, cijs, ende dragen	4	15	0
	voor aght wasse-keersen	5	4	0
	voor oly tot de clocken	0	12	0
21	voor veer keersen	2	6	0
	aen de coster	3	0	0
	ondercoster	2	0	0
	voor kalek [tot witten]	0	6	0
	voor veylen, besems, etc.	0	8	8
	voor sant [in de kercke]	3	0	0
	item	0	18	0
	aen den canonick van 't orgel [schoon te maecken]	5	0	0

Aug. 1	aen Mr Coenraet	5	0	0
11	voor twee wasse-keersen	0	18	0
	aen Mr Thoor [<i>Victoer Maesen, metselaar</i>]	15	5	0
	aen Mr Thonijs [<i>Tonnijs Assuijs?, timmerman</i>]	0	15	8
	<i>[= Tonnis Assiens mr. timmerman?, 1677 genoemd]</i>			
15	voor wasse-keersen	2	6	0
16	een tinnen comme tot de vonte	2	3	0
25	voor 100 groote, ende 1000 cleyne host[ien]	1	4	0
	ses wasse-keersen	3	9	0
Sept. 2	aen Mr Joost [<i>Jost Rensman, kistemaker</i>]	30	0	0
7	voor wasse-keersen	2	6	0
8	aen Mr Coenraet	25	0	0
	van hostien	0	4	0
11	aen de arbeyders der schilden	0	12	0
14	cleyne matten	3	12	0
	veer keersen	2	6	0
19	voor een rage-besem, vleugels, wittel- quasten, veylen, etc.	2	10	8
26	voor sant	0	17	0
	<i>[aan Cornelis Lebbinck, tinnegieter] vijf pont</i>			
	ende anderhalf verd: loot	0	16	4
29	twalef half ponts keersen	6	12	0
	item ses cleynen	1	14	8
	voor hostien	0	8	0
	item op S. Michiels gehadt ses groote keersen, hier voor aen Mette [<i>Werners Mandemakers</i>]	9	12	0
	aen ses schoon-maecksters	16	10	0
		161	10	4
Octob. 5	voor de matte op de voetbanck	1	0	0
6	voor drogel-decken, veylen, bier, etc	2	13	0
7	aen Mr Tonijs timmerman	15	15	0
	aen Mr Thoor	32	5	0
12	voor een clock-touw	4	4	0
13	veer keersen tot Brouwers kint	2	4	0
17	voor wyn-moer	0	12	0
23	voor brandewijn tot het opr: van't out:	0	16	0
	voor oly tot de clocken	0	7	0
	voor twee water-emmers	1	0	0
Novemb.4	voor de [60] witte steenties in de sacr:	2	2	0
	<i>[28-9-1672 rekening van Jueriaen Havenck pannebacker bedraagt 2-5-0]</i>			
7	vijf witte wasse-keersen	2	9	8
	voor 't geut-steentien	6	0	0
9	voor cleynen matten op de voetbancken der outaeren	6	0	0
13	aen de orgel-trederse gegeven voor torf	8	8	0
	voor twee dompers	1	4	0
14	voor 6 groote, ende 2 cleyne wasse[keer.]:	3	17	0
27	een ancker [Franse] wyn van Greven, dragen:	12	1	0

	aen den orgelist voor 't spelen op de clocke	3	3	0
Decemb.7	aen hem 't wegen het [spelen op 't] orgel	25	4	0
	myn tabernakeltien gesamentlyck	28	0	0
[in de marge:] <i>dese 28 gl voor myn tabernakeltien worden tot last van de kercke niet gestelt, want ick dien daer in vereert hebbe, ende daerom synse by 't slot afgetrocken</i>				
8	ses witte wasse keersen	1	13	0
9	een mengen olijs			
	van schoon-maecken, besemen, etc	0	18	0
17	aen de orgel-trederse	4	0	0
	voor een voer sant	0	6	0
19	voor 3½ sack torf	2	8	0
	voor dragen	0	5	0
	voor de deure aen de sacristie	4	14	0
24	voor een pont keersen	0	6	0
	voor een besem, bier, etc	0	4	8
26	aen de musicanten	10	0	0
		345	9	4
Decemb.28	aen de orgelist vrouwe	30	0	0
	twee Engels keersies	0	10	0
Ao 1673				
Jan. 4	voor een schrijfboeck	2	3	0
7	voor wijeroock, etc	0	13	0
	voor een wasse-keerse	0	10	0
17	aen de leyen-decker <i>[Albert Dericksen Belt]</i>	8	0	0
21	voor twee glasen	5	0	0
	voor de borties <i>[vyf prenties]</i> met de lijsten			
	op de outaeren	4	4	0
24	voor oly	0	8	0
	voor drie knopen	0	9	0
30	aen de orgelist vrouwe	12	12	0
	<i>[Lebbinck]</i> voor een loden hant-vat, wegende			
	28½ pont, ende soldeersel	5	14	0
	<i>[Lebbinck]</i> hier by twee koperen kraenties	2	16	0
Febr. 5	<i>[Lebbinck]</i> twee tinnen candelaers	3	12	0
	<i>[Lebbinck]</i> een paer pullen	0	8	0
9	aen Mr Thoor voor de graevens te leggen	1	15	0
10	aen Mette Warners voor keersen			
	<i>[rekening was 32-12-0, op Lichtem. reeds betaald 18-14-0, minus 12 st., blijft:]</i>			
	aen Jennetien voor 't schoon-m: besems	11	6	0
	aen Mr Derck <i>[Warners]</i> Smit	0	10	0
		39	4	0
21	aen Mr Tonijs	17	14	0
22	aen borgemr. Greven	25	11	0
	aen Goltbeecke	15	15	0
	<i>[Lebbinck]</i> voor 13½ pont staf-loot a 26 st. en			
	4 penn., hier tegen geleverd 9 schilties ende loot,			
	a 7 st. en 14 pen: blijft noch	0	18	6

24	aen de organist, ende vrouwe	20	0	0
	aen Goltbeeck	12	0	0
Meert 8	aen Mr Joost <i>[Rensman]</i>	73	9	0
	van Amsterdam gouden boeckies ontbo:	26	0	0
	item van Bremen	10	0	0
11	aen Goltbeeck	15	4	12
18	aen de orgelist vrouwe	12	8	0
	nu heeft se van my 100 gl ontfangen			
		704	3	6
April 2	voor een ancker wyn	12	0	0
	aen de belthouwer H <i>[armannus]</i> van Ae rnhem	90	0	0
	voor de paes-keerse	5	13	0
10	voor negen fyne gouden boeckies	6	6	0
12	aen Goltbeecke	6	6	0
22	voor d' doot-laken op des keyserinnes lyck	1	0	0
29	aen Goltbeeck	6	0	0
Maij 8	item een ducaton	3	3	0
11	Mr Berent twee casufels ver stelt	8	0	0
	voor passement, galven, franie, etc	19	13	6
20	voor de banties, ende ses festoenties	6	0	0
24	voor doorgesneden delen, een latte	6	3	0
29	voor den arbeyt aen Henderick timmerm.	1	9	0
Junii 4	aen Goltbeeck	10	1	0
7	voor oly tot de clocken	0	10	0
10	voor schoon-maecken, besem, etc	0	7	0
16	voor een wy-waters-backien	0	18	0
	voor de cappe, ende voet van S. Francis:			
	<i>[aen Roeloff Hanselaer]</i>	18	0	0
25	aen Goltbeeck	6	6	0
29	voor een ancker wyn	9	6	0
Julii 16	aen Mr Tonijs volgens quitantie	7	5	0
24	aen Mette Warners voor 8 flamb[auwen]	16	0	0
Aug. 12	voor twee matten	2	2	0
18	de voors. wyn doen veranderen, ende hier			
	noch by veer kannen	1	16	0
23	aen Goltbeeck <i>[4 Rycksd.]</i>	10	0	0
	<i>[voor schilderij van St. Franciscus?; Waeijer 450]</i>			
Septemb. 1	voor schoonm: besems, vleugels, etc	0	10	0
6	aen Goltbeeck	7	0	0
16	voor schoonm. besems, etc	0	19	0
Oct. 2	voor een pont keersen	0	7	0
9	aen Mette Warners voor keersen	13	7	0
18	aen de orgel trederse			
	<i>[aen vr. Van Dijck voor M:Tijmsen]</i>	4	0	0
21	aen Goltbeeck	6	6	0
30	aen de glasemaecker	15	15	0
		1006	5	12
Novemb. 1	voor leeren aen de clocken	1	4	0

	voor schoonmaecken a drie malen	0	6	0
15	voor oly, besems, etc	0	19	0
24	voor oly aen den orgelist op den tooren, veyle, besems, etc	1	2	0
Decemb.22	aen de musicanten op S. Ceciliendagh	2	16	0
23	aen Goltbeek	12	12	0
	aen de orgel trederse	2	16	0
	drie pont ongel keersen	1	1	0
Ao 1674				
Jan. 2	aen Mr Joost [<i>Rensman</i>] voor een dubbelde plancke voor den outaer	1	8	0
9	aen Mette voor keersen	9	0	0
	Uijtgabe	1039	9	12

Ao 1677	
26 April	aen Mr Joost [<i>Rensman</i>] 25 gl., rest noch 30.
den 15 Meij	aen Mr Goltbeek gegeven 12 gl en 8 st. hiermede is voldaan volgens syn quitantie

Ao 1674				
Jan. 17	aen heer kerckmeester [<i>dr Rodolphus</i>] Wyer voor den orgelist	12	0	0
Febru. 17	voor oly, besems, schoonmaecken	0	17	0
Mart. 8	aen Goltbeek voor S. Francis: baldak: pedestael	18	0	0
27	hostien, sout, H. Graf, etc	3	4	12
April 13	voor d' Paesk: te vermaecken, hostien, etc	1	10	0
18	op rekeninge aen Mr Joost [<i>Rensman</i>]	20	0	0
24	voor twe vame touwe aen de clocke	0	11	0
Maij 1	voor keersen, ende hostien van schoon-maecken, etc	4	0	0
		0	9	0
Junii 29	voor de aenteijckeninge van den eet te doen	0	12	0
Julii 19	aen Goltbeek	14	0	0
		75	3	12
		1039	9	12
	Uijtgabe	1114	13	8
	Ontfangen	1024	16	14

dese meer uytgegeven [<i>foutje: eigenlijk 10 p.</i>]	89	16	8
hier afgetrocken van 't tabernak: welcke ick de in de kercke vereert hebbe	28	0	0
blijft	61	16	8
Als wy een jaer rente te weten: 7 gl. van 't jaer 71 te samen gebeurt, ende genoten hadden, so heb ick dese aen Mr Rogge wederom gegeven.	7	0	0

Ao 1676				
Meij 5	aen Dr [<i>Jan van</i>] Muyden [<i>advocaat</i>] van 't bedienen tegen den organist [<i>Hendrik van Munster</i>]	11	2	0
	aen syn broeder [<i>Thomas van Muyden</i>] de scholte van Ommen	6	0	0

Aengaende den Ontfanck van S. Michiels kercke, Ao. 1673 den 12 April*[handschrift Waeijer]***12-4-1673**

N.27	Ontfangen van Mr Jan Roggen 15 goutgl. Jan Rogge heeft aen my ondergeschreven betaelt 15 g.gl. maeckende 21 Car.gl., streckende tot voldoeninge van drie jaer renthe, so die Fraterniteit binnen Zwolle uijt syne behuijsinge, gelegen in Voorstrate, verschenen is geweest op Paesschen Ao. 16.acht, negen en sestigh, ende 1670. Oorkonde myn onderteyckeninge. Actum Swolle, den 29 November Ao. 1671. Aldus was de oude quitantie daer ick onder geschreven hebbe van de drie navolgende jaren betaelt te syn. Hier van de helfte H. Somer gegeven, te weten:	21	0	0
1673	Den 17 [april?]. Van de paghters van 't vijfde block op Warler Marsch, een jaer paght verschenen op Michieli Ao. 1672, ontfangen te weten: Hiervan na ouder gewoonte een foeyten gegeven: aghttien st, min een oortien. Hiervan onder myn hant hen(?) een quitantie gegeven.	64	0	0
18 Ap.	Elck van dese post de helfte	31	11	2
14 Jun.	De helfte van Heer Somer, te weten	58	15	0
24	Van cousyn Marcellus Verm[eer]	50	0	0
Aug.29	Van Heer Somer wegen de Weme ontfangen	70	0	0
Ao.1674				
26 Janua.	Van cousyn Vermeer wegen 5 block op Warler Marsch	53	11	0
30	Van de voors.	75	0	0
Mar.19	Van Mr Scutte, 5 st. te cort	100	0	0
28	Item van hem	62	10	0
April. 26	Item	75	0	0

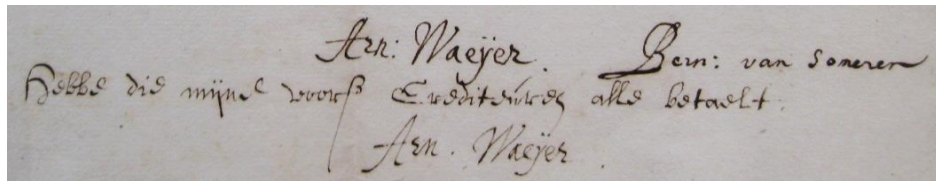
[briefje in onbekend (B. van Someren?) handschrift:]

28-7-1676

Anno 1676 den 28 julij, Mijn Heer Arnol: Wajer, en M:H: Bern: van Someren, gerekent en geliquideert aengaende den ontfanck en uytgave rakende St Michaelis Kerck tot Swoll ten tijden dat d' Catholijcken daar in waren, is bevonden den ontfanck van Mijn H Wajer duisent vier en twintig gulden, 16 stu., 4[!] p. d' Uytgave elf hondert veertien gulden, 13 stu., 8 p. Der ontfanck van M.H. van Someren bedraagt drij hondert een ent sestig gul:, 6 st. D' uytgave vijfhondert vijf en t seventig gul:, 10 stu. D Schulden soo nog resteren t' betalen, van Meester Goltbeeck twee ent negentig guld:, van Meester Herman d' Smitt twee en twintig guld:, Meest. Joost hondert ses en dertig gulden, Mette Mandemakers vier en veertig gul:, Jan Roggen 7 gul:, d Advocaat Muijden elf gul:, desselfs broeder 6 gul. t' Samen geliquideert en alles gerekent, is tot last van Mijn H Wajer gebleven en aengenomen twee en t negentig gul: van Mst Goltbeeck, twee en twintig gul: van Meester Hermen Smitt, van d' nog onbetaelde acht en tachtentig van d' rekeninge van Meester Joost, soo heden nog resteert van sijn 136 gul: vijf en vijftig guld:, Item van Jan Rogge en beide Muiens. Daar tegens heeft H van Someren tot last genomen vier en veertig guldens van Mette Mandemakers, ende nog drij endertig guldens sijnde t' resterende van d' acht en tachtentig gul: van t' nog overige van Meester Joost, waar mede alles afgedaen en betaelt is. [Actum] Swoll [datum] als boven.

[hieronder de handtekeningen van Waeijer en Van Someren.
daaronder in handschrift van Waeijer:]

Hebbe die mijne voors. crediteuren alle betaelt. Arn. Waeijer

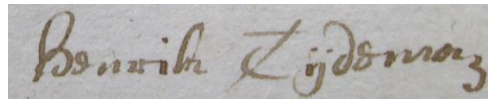

Handwritten signature of Arn. Waeijer and Bern: van Someren. The text reads: "Hebbe die mijne voors. crediteuren alle betaelt." followed by "Arn. Waeijer" and "Bern: van Someren".

ENIGE PERSONEN, VOORKOMENDE IN DE BOEKHOUDING VAN WAEIJER

Henrik Tijdeman

Bij hem zat Goltbeeck tijdens zijn werkzaamheden in Zwolle op kamers. Een half jaar kostte 19 Caroli guldens, die overigens door Waeijer betaald zijn.

Albert Dericksen Belt

Leidekker, trouwt 1659 Hendrikje Hermens, re-
kent voor 5 dagen arbeidsloon 18 stuivers per dag,
voor zijn knecht 12 stuivers per dag.

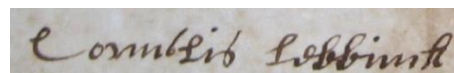

Marcelis/Sellis Vermeer

Omstreeks 1620 geboren, begraven 16-9-1689, zoon van Gerrit Lamberts en Jenneken Sellis, Waeijer noemt hem zijn *cousyn* (neef), mogelijk omdat Waeijers moeder Beeltien Berents in 1611 hertrouwd was met Engelbert Jochemsens (Vermeer).

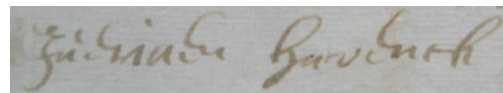
Cornelis (Dercksen) Lebbinck

Tinnegieter, ca. 1619 geboren te Zwolle, gaat in 1644 te Zwolle en Amsterdam in ondertrouw met Jacobjen/Jacomina Rentinck (+1666), dochter van Egbertus Rentinck, stadssecretaris van Vol-
lenhove. Jacobjen was een zuster van Nicolaes Rentinck (zie Waeijer 624-640) en Catharina Rentinck, de moeder van Egbertus Goltbeeck. Lebbinck was dus een (aangetrouwde) oom van Goltbeeck. Lebbinck hertrouwt in 1667 met Hendrica van Aernhem.

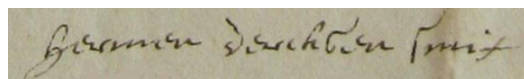
Jueriaen Havenck

Pannebakker, trouwt 1658 Hermtje Gerrits,
levert 60 witte steentjes.

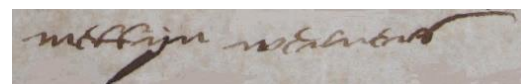
Hermen Derksen Smit

De rekening voor zijn werkzaamheden en mate-
rialen is pas 12-12-1680 volledig betaald.

Mettijn Werners (Mandemakers)

Waarschijnlijk dochter van Werner Martensen Mandemaker (1634 wonend in de Diezerstraat), verantwoordelijk voor de productie en leverantie van kaarsen.

Derck Jurinck

Hopman, leverde spijkers, zijn rekening is verrekend met zijn uitvaartkosten (14 maart 1673).

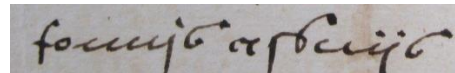
Victoer Maesen (Mr. Thoor)

Metselaar, trouwt 1635 met Aeltien Jansen, had de beschikking over een flink stel medewerkers.

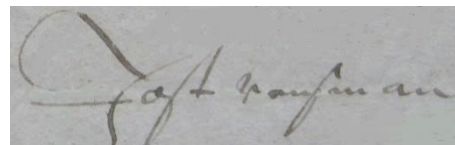
Tonnijs Assuijs(?) (Mr. Thonijs)

Timmerman, waarschijnlijk de in 1677 voorkomende Tonnis Assiens, mr. timmerman.

Jost (Hendricks) Rensman

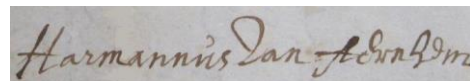
Kistemaker, ca. 1635 geboren in Vreden, gaat in 1661 te Zwolle en Amsterdam in ondertrouw met Geertruijt Hendricks.

Harmannus (Berentsen) van Aernhem

Beeldhouwer (houtsnijder), ca. 1640 geboren, begravens 28-12-1708 Michaelskerk Zwolle, trouwt 1663 met Geertruijt Floris en hertrouwt 1678 met Maria Lebuinus (Lebewynus).

De laatste was mogelijk een zuster van Hanse-laers eerste vrouw. Harmannus zelf zal wel familie (een broer?) zijn geweest van Lebbincks tweede vrouw.

Literatuur:

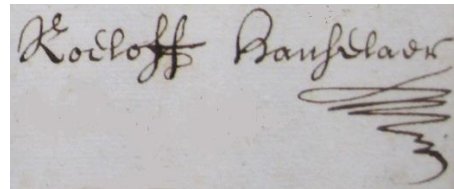
J. Verbeek: *De houtsnijder Hermannus van Arnhem (deel I en II)*; in: *Bulletin Rijksmuseum* 1968, blz. 24-36 en 67-76.

De op 1-8-1672 teruggevonden stoffelijke resten van Thomas a Kempis werden op 29-6-1674 in deze door Harmannus van Aernhem gemaakte reliëkschrijn geplaatst (OLV-basiliek Zwolle).

Roeloff Hanselaer

Beeldsnijder (houtsnijder) en kerkmeester van de Michaelskerk, trouwt 1678 Hendrica Lebuinus, hertrouwt 1687 Antonette van Mierlo. Overleden in 1700?

Andries Koets

Schilder, geboren 1620/1621 te Haarlem, begraven 16-3-1673 Michaelskerk Zwolle, oudste zoon van de Haarlemse schilder Roelof Claesen Koets (1592/93-1654). Andries werd 2-11-1655 lid van het Haarlemse Lucasgilde. Hij zou de vader zijn van de Zwolse portretschilder Roelof Koets, geboren 16-1-1655? te Zwolle?, begraven 4-7-1725 Zwolle. Maar of dit waar is, valt nog te bezien.

Koets kopieerde in 1658 (Waeijer 116) het schilderij van Thomas a Kempis uit 1569, waarop in 1654 een afbeelding van Waeijer bijgeschilderd is. De tekst onder dit portret van 1654 lijkt van een andere hand te zijn dan die op het schilderij van 1658. Wie de kunstenaar van 1654 is, blijft daarom vooralsnog onduidelijk ("Eva van Marle"?).

Literatuur:

A. van der Willigen: *Geschiedkundige Aanteekeningen over Haarlemsche Schilders...* (1866), blz. 149.

J. van Gool: *De Nieuwe Schouwburg der Nederlandsche Kunst-schilders en Schilderessen, deel 2* (1751), blz. 438.

S.J. Gudlaugsson: *Katalog der Gemälde Gerard ter Borchs* (1960), blz.244.

1639 Arnold Waeijer, paneel 115x87 cm, door onbekende kunstenaar (Stedelijk Museum Zwolle).

Toevoeging uit 1654 aan schilderij van 1639. Waeijer lijkt hier gemodelleerd naar het portret van 1639

1569 Thomas a Kempis op de Agnietenberg, doek 92x123 cm, door onbekende kunstenaar (Stedelijk Museum Zwolle). In 1654 zou Waeijer (links) zich er bij hebben laten schilderen door een onbekende kunstenaar.

1658 kopie (echter: klooster tussen bomen) van bovenstaand schilderij door Andries Koets (OLV-basiliek Zwolle).

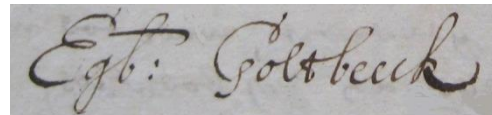
Egbertus Goltbeek

Schilder, ca. 1637 geb. te Vollenhove, overl. 1704, zv. advocaat Jacobus Goltbeek en diens tweede vrouw Catharina Rentinck, ging waarschijnlijk voor zijn opleiding (dus geen “Grand Tour”) naar Rome, verbleef daar al op 30-11-1661 en is in 1664 nog steeds in Italië als zijn moeder haar testament opmaakt. Waeijer noemt hem in zijn kladboekhouding *cousyn* (neef). Hoe dit zit is niet duidelijk.

Ik denk dat het in de richting van zijn schoonfamilie gezocht moet worden. Hij trouwde 1667 te Vollenhove met Catharina Edes Frinsma uit Blokzijl. Haar moeder Catharina vd Werff was een dochter van Karst/Kerst Jacobs vd Werff en Pietertien Pieters. De laatste komt bij Waeijer (blz.626) voor als *Vrouw vander Werf*. Is zij wellicht verwant aan Waeijer?

Goltbeek woonde in ieder geval vanaf 1675 in Kampen, waar hij in 1704 tussen 27 mei en 15 november overleden zal zijn.

(Zie voor de Rentincks verder onder Cornelis Lebbinck).

ca. 1670 kwartierstaat Van Lewerden (detail) door Egb. Goltbeek (HCO-Archief Van Haersolte –toegang 237.1, inv.nr. 441)

Van Goltbeek is naast enkele losse schetsen maar één produkt aanwijsbaar waaruit zijn artistieke capaciteiten blijken, een op perkament geschilderde kwartierstaat van Evert van Lewerden. Uit de door Arnoldus Waeijer in verband met de (her)inrichting van de Grote of St.Michaelskerk te Zwolle bijgehouden boekhouding tijdens de jaren 1672-1674 blijkt Goltbeek als schilder een hoofdrol gespeeld te hebben in het ontwerpen van katholiek getinte schilderijen en versieringen en de begeleiding van houtsnijders en kistmakers. Twee door hem ontworpen beelden van Petrus en Paulus werden door de houtsnijder Harmannus van Aernhem uitgevoerd en vervolgens door Goltbeek beschilderd. Wat er van deze beelden is geworden is niet bekend. Van Aernhem heeft in dezelfde periode een reliekschrijn vervaardigd, die wel bewaard is gebleven. Mogelijk heeft Goltbeek ook bij dit projekt een rol gespeeld en heeft hij de schrijn beschilderd en van bladgoud voorzien. De kosten van de reliekschrijn ontbreken trouwens in Waeijers boekhouding, omdat de opdracht tot het vervaardigen ervan afkomstig was van de bisschop van Keulen (Waeijer 409-410).

Naast de in de boekhouding en rekeningen beschreven schilderijen (op een loden bakje: Christus met de Samaritaanse vrouw; op het deurtje van een tabernakel: enerzijds het regenen van het manna, anderzijds het Avondmaal), zou hij ook een schilderij van St.Franciscus kunnen hebben vervaardigd, waarvoor Waeijer *vier rijcks-daelders* had betaald (Waeijer 450). Op 23 augustus 1673 betaalde Waeijer volgens diens kladboekhouding *4 Rycks[daelders]* uit aan Goltbeek, toch niet voor genoemd schilderij? Juist het twee maal gebruiken van dezelfde omschrijving van wat omgerekend gewoon tien gulden was, valt wellicht als “verdacht” aan te merken. Het schilderij kan natuurlijk ook door bijvoorbeeld Andries Koets geschilderd zijn. In 1916 heeft pater/historicus G.A. Meijer een uitgebreid artikel gewijd aan de toestand in Zwolle van 1672-1674.² In de bijlagen levert hij een bijna volledige transcriptie van de door

² G.A. Meijer: *De katholieken te Zwolle tijdens den Munsterschen krijg*; in: Bijdragen van de Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis (1916), blz. 105-158.

Goltbeek bij Waeijer ingediende rekeningen. Afgezien van het feit dat hij op merkwaardige wijze de woorden *Voor* en *Over* aan het begin van een zin steeds leest als *Voer* en de bedragen van Goltbeek niet consequent optelt, laat staan controleert, valt niet veel aan te merken op zijn transcriptie. Wel laat hij gedeelten die dubbel genoteerd staan weg, wat ook niet onoverkomelijk is. Verder is er nog de naam Hanselaer die hij, ook alleszins vergeeflijk, leest als Banselaer. Maar als het in zijn tekst op interpreteren van de feiten aankomt, gaat hij toch wel de mist in. Hij leest dingen die er niet zijn en slaat uiteindelijk op hol wat betreft de kwaliteit van het werk van niet alleen Goltbeek, maar vooral ook van Hanselaer. Wat dit zegt over de rest van zijn artikel is hier niet onderzocht, maar het geeft te denken. Hieronder volgen de zinsnedes waar hij fictie en werkelijkheid toch wel ernstig door elkaar haalt.

.... *Boven de kroonlijst verhief zich een Sint-Michael, de patroon der kerk. De schilder Egbert Goltbeek was hierbij zeer primitief te werk gegaan, vermoedelijk bij gebrek aan tijd, werkkraft en geld. Hij schetst het beeld des aartsengels op ware grootte, teekende het op hout en liet dit door den "kistemaker" Roeloff Banselaer uitzagen (blz.119).*

Het kan op zich waar zijn wat Meijer hier beweert, maar hij heeft geen enkel bewijs, want we weten niet hoe het resultaat er uitzag. Ergerlijk is wel dat hij Hanselaer ten onrechte als kistemaker aanmerkt. Hanselaer was houtsnijder en wat hij precies deed valt exact op te maken uit de door Meijer zelf getranscribeerde rekening van Hanselaer. De kistemaker heette Rensman.

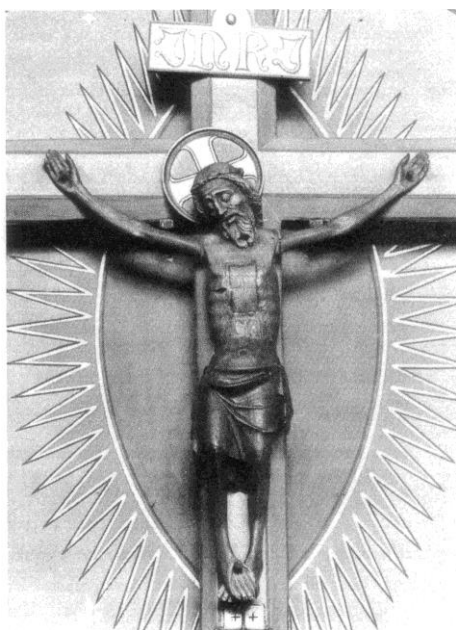
En dan over het kruisbeeld: *Ook aan dit beeld beproefde Goltbeek zijn kunst; wat geschonden was, werd verbeterd en "naer de const" geschilderd (blz.130).*

Afgezien van dat lichtelijk denigrerende *beproofde*, heeft hij deze tekst overgenomen van Waeijer (blz.435). Goltbeek zelf rept het in zijn rekening in het geheel niet over *verbeteren*, wat daar ook onder verstaan mag worden.

Maar dan komt het (over het kruisbeeld en het Sint-Franciscusbeeld:) ... *Voor enkele jaren is het kruisbeeld door den heer W. Mengelberg te Utrecht gerestaureerd. Het werd ontdaan van een gele verflaag en in plaats van de beide armen – een onbeholpen zaagwerk van een timmerman, misschien wel den kistenmaker Banselaer, den paneelzager van 1673 – gebeeldhouwde armen er aan toegevoegd. Merkwaardig zijn de voeten van dit kruisbeeld.*

- *Het Sint-Franciscusbeeld is voor eenigen tijd opnieuw gepolychromeerd (blz.139 noot 1).*

Arme Hanselaer, wat Meijer hier beweert, zuigt hij volledig uit zijn duim.

Kruisbeeld (afbeelding uit E.H. ter Kuile: Noord- en Oost-Salland (1974) . (OLV-basiliek/Peperbuskerk Zwolle)

ca. 1500 Franciscus van Assisi, toegeschreven aan Arent van Kalkar, met links (afb. uit Ter Kuile) de polychromie van ca.1915 (gelijk aan die van Goltbeek?) en rechts met de huidige beschikbare (OLV-basiliek Zwolle)

DOOR EGBERTUS GOLTBEECK INGEDIENDE REKENINGEN 1672-1674

toevoeging [alle bedragen in guldens, stuivers en penningen; 16 penningen = 1 stuiver; 20 stuivers = 1 gulden]
 op tekst [℔ = pond]

2-9-1672 [Jost Rensman krijgt 30 gl. aanbetaling voor maken van altaer, bankjes en 2 vlogels]

A Rekeninge voor Mijn Heer Waejer wegens 't Altaer van onse L: Vrouwe inde karck van St: Miggiel

nov.1672 Gemaecte werck, en toegedane materialen, inde karck van St. Miggiel, aengevangen in 9br [=november] 1672

Voor eerst mijn heer Waijers altaer op t' Schepen Coor, int geheel met fijn gewreven wit, marmar coluer, voor d' eerstemael aengestreken, waer toe gegaen is 8 ℔ van t' beste wit, t' ℔ cost 5 stu[vers], is
 Voor anderhalve kanne toegedane lijnolij 14 stu[vers] de kanne, is
 Voor 10 stu[vers] toegedaen droogsel
 Voor swart en quasten te samen
 Over dit wit fijn te wrijven 2 dagen, is

2	0	0
1	1	0
0	10	0
0	6	0
2	0	0

Rekene dan voor de toegedane materialen, wrijven en aenstrycken te samen 9 9 0

De voetbanck oft trap van dijto altaer met fijn gewreven root aengestreken, waer toe gegaen is 4 ℔ root, is 1 gl., en een half ℔ omber, is te samen
 Hier toe een kanne lijn olij gegaen, is
 Over de selve verff fijn te wrijven ruim anderhalven dag, is

1	2	8
0	14	0
1	10	0

Rekene dan voor de toegedane materialen, wrijven en aenstrijcken te samen 4 10 0

(10-2-73) Tot de cap van mijn heer Waijers altaer eerst een teickeninge van gemaect, naer dato de selve voor de kistemaker [=Jost Rensman] op het hout geteickent om naer uijt te snijden, daer naer gegrontverft met fijne gewreven verff, waer toe wel verff, droogsel en olij is gegaen

dit deel vd rekening is waarschijnlijk vervangen door rek. C; hier dus dubbel?

Tot dijto cap gedaen 2 boeckies fijn golt, is
 Over 't wrijven van de selve grontverff, een halven dag

1	0	0
1	16	0
0	10	0

Rekene dan voor de toegedane materialen, teickenen, wrijven, golt, schilderen en alles, te samen **7 ducatons**, is 21 gl, 1 stu:, hebbe de selve oock helpen opsetten

21 1 0

21-2-1673 Den 21e febr: van de twe beelden [van Petrus en Paulus; Waeijer 458], welcke op mijn heer Wayers altaer comen, eerst een teickeninge van elck gemaect voor de beelthouwer [=Harmannus van Aernhem, die de twee beelden in febr.1673 sneed voor 62 gl.] naer dato de beelden gegrontverft, met fijne gewreven verff, is aen

beide beelden wel aen verf, olij en droogsel toegegaen 2 gl.
 Over 't wrijven van de selve grontverff ruim een dag
 Naer dato de selve beelden met fijn gewreven van t' beste wit aengestreecken, en oock gemarmelt, is wel aen verff, oly en droogsel weder toegegaen
 Over de selve verff fijn te wrijven ruim een dag, is
 Tot de selve beelden toegedaen, ruim 5 boeckies fijn golt, is
 Voor toegedane goltverff en fijn silver te samen
 Voor het twemaal over strijcken van de selve, en het marmelen en vergulden, en de daer toe gemaecte teickeningen te samen 7 Car[oli] gl.

2	0	0
1	0	0

2	5	0
1	0	0
5	5	0
0	10	0

7	0	0
---	---	---

Bedragen dan te samen, soo aen toegedane materialen als verdienst int geheel 19 0 0

Het beeld St. Pieter doen het vermaect wierde, het selve, te weten 't ene been met de voet eerst gebrontverft, daer naer met wit aengestreecken en gemarmelt, is 0 12 0

8-3-1673 *[Rensman krijgt tweede deel van zijn rekening (dd 26-2-1673?) betaald, 73-9-0 gl.]*

18-3-1673 Den 18e maart de cap van mijn heer Waijers altaer verandert, en groter gemaect, eerst weder een teickeninge van gemaect, doen het selve de kistemaecker *[Jost Rensman]* op 't hout geteickent, naer dato het selve met fijne gewreven grontverff gegrondet, daer wel aen verff, olij en droogsel is toegegaen 12 stu:
Voor de selve grontverff fijn te wrijven
Toegedaen fijn golt, soo aen de datum, als aen de tongen van de dolfijs, als meerder wegens daer 't geque[t]st was, voor

0	12	0
0	6	0
0	9	0

Reeckene dan voor de toegedane materialen, teickenen, wrijven, golt, schilderen en alles, te samen 9 9 0

Hebbe den selven dijto mede geleverd aen mijn heer Waijers altaer de twee geschilderde vlogels oft loffwerck, hebbe eerst hier van mede een teickeninge gemaect, doen het selve de kistemaker *[Rensman]* op 't hout voor geteickent, naer dato de selve met fyne gewreven grontverff gegrondet, daer wel aen verff, olij en droogsel is toegegaen 1 gl. 5 stu:
Over de selve grontverff fijn te wrijven ruim een halven dag, is
Voor omtrent een boeckien toegedaen fijn golt

1	5	0
0	10	0
1	0	0

Reeckene dan voor de toegedane materialen, teickenen, wrijven, golt, schilderen en alles, te samen 25 0 0

[2-4-1673] *[Van Aernhem krijgt in totaal 90 gl., waarvoor? Als aanbetaling op grotere rekening van 127 gl?]*

21-4-1673 Den 21e april mijn heer Wayers altaer, voor de twedemaal met fijn gewreven wit, marmel koluer, aengestreecken, waer toe omtrent gegaen is 7 *lb* van 't beste wit, 't *lb* is 5 stu., is

1	15	0
---	----	---

Voor bijkans anderhalve kanne toegedane lijnolij, is
Voor 8 stu: droogsel
Voor swart en quasten te samen
Over dit wit fijn te wrijven omtrent 2 dagen, is

1	4	0
0	8	0
0	5	0
2	0	0

Voor het marmelen, aenstrijcken, wrijven, toegedane materialen en alles, te samen 9 10 0
Voor 12 festoenen, soo kleinen als groten, komende an mijn heer Waijers altaer, met fijne gewreven grontverff gebrontverft, daer an verdiendt 6 6 0
Als mede 2 naemstucken, 4 Jerusalems veren, en 2 Romeinse bladen, hier an verdiendt 2 0 0

[H. van Aernhem reket 65 gl. voor 2 Jerusalahems vederen, 2 fistons (9 voet lang) op de pilasters, 2 fistons (5 voet lang) boven inde vriese, een wapen met 4 fistons met 2 blaetys, onder t sacraments huisien een naemstucke met 2 grote fistons]

25-4-1673 Den 25e april de selve festoenen, naemstucken en Jerusalems etc: verguldet en geleverd, waer toe int geheel aen golt is toegegaen 38 boeckies, heb hier toe van mijn heer Waijer 20 boeckies van Bremen, en naer dato 9 andere boeckies ontfangen soo dat ick 9 boeckies van mijn golt tot dit werck hebbe toegedaen, tot dit vergulden is wel ruim 2 *lb* goltverff toegegaen, 't *lb* 15 stu., is
Ruim een dag daer over gewreven, is

1	10	0
1	0	0

Reeckene dan voor dit vergulden en toegedane goltverff te samen 30 Car.gul: 30 0 0
Voor 9 van mijn toegedane boeckies golt, a 16 stu: 't boeckien, is 7 4 0

<i>dit deel is in het origineel doorgekrast</i>	Den selven dijto het beelt van St: Franciskus en de pedestael van dien in de karck geleverd, het beelt, soo naeckt als cleding, 2 mael over geschildert. En d' gront, daer 't opstaet, 2 mael over groen geverft, bedraeght het beelt met de toegedane materialen en verdient 8 Car: gl.	8	0	0
	De nieuwe gemaecte pedestael, komende onder 't beelt, eerst met fijne gewreven grontverff gegrondet, is	0	15	0
<i>zie aparte rekening S.Franciscus</i>	Naer dato de selve groen geverft, en de festoenen en t' ander daer an comende gesneden warck verguldet, is toegegaen 3 boeckies en een half van mijn heer Waijers golt, hier an verdient met toegedane materialen, vergulden en aenstrijcken, te samen	5	0	0

13-5-1673	Den 13e mej voor mijn heer Waijer 8 festoenties, komende an de bankies op den hoogen altaer, een goltverf opgeleght, is	0	12	0
25-5-1673	Den 25e dyto de ranckies om de geslingerde colonnen aen mijn heer Waijers altaer eerst gegrontverft, is	0	12	0
	Naer dato de selve ranckies verguldet, en t' golt toegedaen, is aen golt toegegaen, vierdehalf boeckien, t' boeckien 16 stu., is	2	16	0
	Reeckene dan voor dese ranckies, soo voor het vergulden, als toegedane goltverff te samen	1	18	0
	Den selfden dyto noch an mijn heer Waijers altaer 6 festoenties, komende op de selve kolonnen onder t' geslingerde werck gegrontverft, is	1	5	0
	Naer dato de selve festoenties verguldet en t' golt toegedaen, is aen golt toegegaen ruim 6 boeckies t' boeckien 16 stu., is	4	16	0
	Reeckene dan voor dese festoenties, voor het vergulden, als voor toegedane goltverff te samen	4	10	0

7-6-1673	Den 7e junij het baldakijntien, komende boven St: Franciskus met de festoenties van dien, eerst gegrontverft, is wel aen verff en olij toegegaen 1 gl. 10 stu.	1	10	0
<i>dit deel is in het origineel doorgekrast</i>	Tot de selve verff fijn te wrijven bykans een dagh, is	1	0	0
	Tot dit baldakijntien en de festoenties van dien, is int geheel aen fijn golt toegegaen 9 boeckies, t' boeckien 17 stu., is	7	13	0
	Aen toegedane goltverff	0	10	0
<i>zie aparte rekening S.Franciscus</i>	Het baldakijntien van buiten en binnen met fijne smalt blaewu aengestrecken, is wel weder aen verf en oly toegegaen	1	15	0
	Reeckene dan voor toegedane materialen, wrijven, aenstrijcken, vergulden, goltverf en alles te samen [dit bedrag wordt in de aparte rekening weggelaten: 19 10 0]	19	10	0

Egb: Goltbeek somma **160 10 0**

B Rekeninghe van 't schilderen en vergulden vant 't Beelt van St. Franciscus

[zie ook Waeijer 430/432 over dit beeld]

25-4-1673	Den 25e april het beelt van St. Franciscus, ende pedestael van dien inde karck geleverd. Het beelt, soo naeckt als cleding, 2 mael over geschildert. En de grondt, daer 't opstaet, mede 2 mael over groen geverft, bedraeght het beelt met de toegedane materialen en verdient 8 Car. gl., dijco	8	0	0
	De nieuwe gemaecte pedestael <i>[5-3-1673 gemaakt door Roeloff Hanselaer]</i> , comende onder 't beelt, eerst met fijne gewreven grontverff gegrondet, is	0	15	0
	Naer dato de selve groen geverft, en de festoen[en] en t' ander daer aen comende gesneden werck verguldet, is toegegaen 3 boeck[ies] en een halff van mijn heer Waijers golt, hier aen verdient met toegedane materialen, vergulden en aenstrijcken te samen 5 gl., dico	5	0	0
7-6-1673	Den 7e junij het baldakijntien <i>[10-5-1673 gemaakt door Hanselaer; totaal 18 gl., betaald 16 juni 1673]</i> , comende boven dijto beelt, geleverd, het selve eerst met de festoenties van dien gegrontverft, is wel aen olij en verff toegegaen 1 gl. 10 st.	1	10	0
	Over de selve verff fijn te wrijven bijkans een dagh, is	1	0	0

Tot dit baldakijntien en de festoenties van dien, is int geheel aen golt toegegaen			
9 boeckies van mijn golt, 't boeckien 17 stu:, is 7 gl. 13 stu:, dico	7	13	0
Aen toegedane goltverff in alles 10 stu:	0	10	0
Het baldakijntien, van buiten als van binnen, met fijne smalt blaeuw aengestreken, en binnen met vergulde sterren gemaect ende kortoefies van dien, als mede de lyst met Spaens groen aengestreken, is wel weder aen verff en olij toegegaen			
1 gl. 15 stu:, dico	1	15	0
	<hr/>		
Rekene dan voor d' toegedane materialen, wrijven, aenstrijken, golt, goltverff en vergulden te samen 26-3-0, dico	26	3	0
Bekenne ick Egb: Goltbeeck door mijn Heer Waijer van inholt deses voldaan te sijn			

C Reeckeninghe van gemaect werck en toegedane matrialen inde karck van St: Michael

13-1-1673	Den 13e janwar[i] inde sakrestije in St Miggiels kerck, op een loden backien (doorgestreept: komende inde sakrestie) geschildert de historie van Christus met de Samaritaense Vrouw, en t' deksel van t' backien met verf afgeset, end' de ijsers daer t' opstaet swart geverft, is			
		5	0	0
10-2-1673	Den 10e febr: tot de cap van den hogen altaer eerst een teickeninge van gemaect, van gelijcken van die daer op komende <i>St Miggiel</i> , daer naer t' selve voor de kistemaker [<i>Jost Rensman</i>] op t' hout geteickent om naer uijt te snijden, daer naer de cap met <i>de fijguer</i> met fijne gewreven grontverf gegrontverft, waer toe aen verff, olij en droogsel is gegaen			
<i>dit deel zit zonder de toevoeging v St.Michael ook bij rek.A (dat deel dus dubbel?)</i>	Over t' wrijven van dijto grontverf bijkans een dag, is	1	10	0
	<i>Tot de selve cap gedaen over de 2 boeckies fijn golt, is</i>	1	0	0
		2	10	0
	Reeckene dan voor de toegedane materialen, teijckenen, wrijven en t' golt, schilderen en alles te samen 9 ducaton s, hebbe t' selve werck oock helpen opsetten			
		28	7	0
18-3-1673	Den 18e maert het grote houten cruisefickx komende boven den inganck van t' hooge choir in St: Miggaels kerck. Eerst schoon afgewassen, en alle verff die los was afgeschrabt, ben ruim een dag daer over geweest, is			
<i>zie aparte rekening crucifix (dus dubbel)</i>	Naer dato t' selve gegrontverft, en doen int geheel opgeschildert en ontrent een boeckien fijn golt toegegaen,			
	Reeckene dan soo voor toegedane materialen en verdienst			
		1	0	0
		10	0	0
	Den hoogen altaer gegrontverft, is aen de selve gegaen 5 lb is 5 stu: en oock een lb omber, is 5 stu:, is aen verff			
	Hier toegegaen anderhalve kanne lijn olij, 16 stu: de kan, is	1	12	8
	Over de selve verff fijn te wrijven anderhalve dag, is	1	4	0
		1	10	0
	Reeckene dan voor de toegedane materialen, wrijven, en aen strijcken te samen	5	16	0
	Den hogen altaer, de lijst boven aen, als mede de capiitelen boven de colommen, en oock de colommen tot aen de pedestalen opgeschildert, bedraeght met toegedane materialen en verdienst te samen	7	0	0
23-3-1673	Den 23e maert de voetbanck ofte trap van den hogen altaer met fijne gewreven rode verf aengestreken, is ruim aen verf toegegaen 4 lb en een half, is 5 stu. t' lb, en een half lb omb[e]r, is 2 stu[vers] 12 pen[ningen], is te samen			
	Hier toe gegaen ruim een kanne lijn olij, is	1	5	4
	Over de selve verff fijn te wrijven, ruim anderhalve dag	0	18	0
		1	10	0
	Reeckene dan voor de toegedane materialen, wrijven en aenstrijcken te samen	5	0	0

Den selfden dijto 28 vlammeties op het H: Graf op papier geschildert, is 0 10 0
 De twe gemaecte poorties, komende aen weder sijden den hogen altaer, met
 het boven daer op komende werck, als mede de twe banckies op den selven altaer
 geverft is wel aen verf toegegaen 7 lb en een half, het lb is 5 stu.; oock een lb omber,
 is oock 5 stu.; is te samen

2	1	8
1	12	0
2	0	0

Hier toe gegaen 2 kanne lijn olij, is
 Over de selve verf fijn te wrijven 2 dagen, is

Reeckene dan voor de toegedane materialen, wrijven en aenstrijcken te samen 7 12 0

[7-12-1672] *[voor maken van tabernakeltien betaald 28 gl. (aan wie? Hanselaer? Van Aernhem?)]*

Het tabernakel van den hoogen altaer gegrondet, met fijne gewreven grontverf,
 soo binnen als buiten, is wel aen verf, olij en droogsel toegegaen 1 gl. 10 stu. 1 10 0
 Voor de selve verf fijn te wrijven 0 10 0
 Voor het selve aen te strijcken 0 10 0
 Het tabernakel van den hogen altaer voor de tweede mael aengestrecken, met fijne
 gewreven verf, is weder aen verf toegegaen, soo met olij en droogsel te samen 1 10 0
 Over de selve verf fijn te wrijven 0 15 0
 Voor het selve aentestrijcken 0 15 0
 Ende het selve van binnen, als mede het duertien van binnen, met t' beste
 fermijloen root aengestrecken, is aen t' selve gegaen 1 10 0
 Tot het selve aen golt gegaen 7 boeckies fijn golt, t' boeckien 17 stu., is 5 19 0
 Voor het selve te vergulden, als mede de toegedane goltverf 4 0 0
 Als doen op t' duertien twe historities met olij verf geschildert, het ene van
 t' regenen van t' manna, t' ander van t' Avondmael, van t' eerste eerst een
 teickeninge gemaect, oock onder elck historitien twe regulen schrift ondergesc.,
 is aen dese twe historities op t' naeste verdient 15 0 0

5-8-1673 Den 5e august: een cruys dat voor d' lijcken gedragen wort, gants swart geverft,
 daer aen verdient 0 5 0
 Den selfden dijto een schilderij sijnde een Maria met het kintien, dat veel der
 wegens geborsten en geschonden was weder geaccommodeert en uijtgehaelt,
 daer an verdient 0 6 0
 Nog aen den hogen altaer de 2 festoenen die voor aen op de sijden van t' altaer
 comen, gegoltverft, is 0 10 0
 Op H: Sacramentsdag, de 4 stockken onder t' baldakijn root geverft, bedraeght 1 0 0
 Als mede een schilt geschildert met het Zwolse wapen daer op, en het selve op
 het bortpaier geplackt, en banden aen gemaect, wierde voor het schilt van
 St: Miggiel inde prosesie gebruickt, hier aen verdient 1 5 0
 Nogh uijt last vande beide pastoren 2 kruisen die inde prosesie wierden gedragen,
 de stocken van dien met fijn root aengestrecken, en de kruisen oock ten dele wat
 geaccommodeert met de selve verf, daer t' nodig was, oock 2 vanen 8 Swolse
 wapenties ingeschildert en de selve vanen aen de standaren gespijckert en
 genaait, hier aen int geheel verdient 1 10 0

[telfoutje: optelling is eigenlijk 107 gl. rond] **somma** **107 1 4**

22-3-1673 1673 den 22e meert de festoenties van de banckies en 2 festoen[en] voor aen den
 hogen altaer gegoltverft, is te samen 0 16 0
 22-3-1674 1674 den 22e meert met water verf geschildert 300 vlammeties, komende aen
 t' Heilijge Graf, daer an verdient 3 4 0
 24-3-1674 Den 24e dyto twe devijsen, die d' engelen voor t' H: Graf hielden, met water verf
 geschildert, daer an verdient 0 15 0

is d' somma met dit [erbij] **111 16 4**

23-8-1673 *[door Goltbeeck ontvangen: 10 0 0]*
[kladboekhouding: 4 Rycksd.; toch niet voor het schilderij van St.Franciscus?; Waeijer 450]

D**Reeckeninghe van t' grote Cruisefickx, komende boven t' hooge Choor inde kerck van St: Miggael**

18-3-1673

(niet in
VORG 1916)

Den 18e maert het grote houten cruisefickx komende booven den inganck van t' hooge choor in St: Miggaels kerck. Eerst schoon afgewassen, en alle verff die los was afgeschrabt en gefuixert, ben ruim een dag daer over geweest, is

[Waeijer 435: " 't geene geschonden was, verbeterd, ende naer de const geschildert'"]

Naer dato t' beelt, van gelijcken het kruis gegrontverft, droogh sijnde t' selve int geheel met fijne gewreven verff opgeschildert, en omtrent een boeckien fijn golt toegedaen.

Reeckene dan voor de toegedane materialen, schilderen, vergulden, als mede t' boeckien golt

1 0 0

facit

10	0	0
11	0	0

[recapitulatie: rek. A:]

160 10 0

26 3 0

111 16 4

11 0 0

309 9 4

-11 0 0

*[af: dubbeltelling rekening D]**[af: dubbeltelling in rek. A in vergelijking met C?]*

-21 -1 0

277 8 4

[totaal ontvangen vlgs. boekhouding:]

-151 -18 -12

[nabetaling 28 juli 1674:]

-92 0 0

[verschil, betaald uit een ander potje?:]

33 9 8